

Met z'n allen

Twee vrouwen, twee mannen, single parents, adoptievaders, stiefmoeders: vorm je geen 'traditioneel' gezin, dan krijg je nogal wat voor de voeten geworpen. Onterecht, zegt **Sonja Alferink**, die met haar vriendin en een donorvader een zoon kreeg.

Mijn vriendin, onze donrvader en ik lopen langs het water. We zijn een beetje verliefd met z'n drieën, in blijde verwachting van de rijstkorrel die zich met succes in de buik van mijn vriendin heeft genesteld. Stel je voor, mijmer ik, terwijl we trots proosten op ons speldenkopje. Stel je voor dat ik vijftig jaar eerder was geboren. Toen vrouwen nog gewoon moeder werden en mannen vaders die het vlees op zondag sneden. Huisje-boompje-beestje. Mannetje-vrouwtje-kindje. Wat zou ik ongelukkig zijn geweest. Ik had alleen een kind kunnen krijgen als ik zou zijn getrouwd met een man, van wie ik niet had kunnen houden en nooit had kunnen scheiden. Maar ons denken over homoseksualiteit, het huwelijk en het ouderschap veranderde. Inmiddels kennen we donorpapa's en duomoeders, adoptievaders en stiefmama's, *single parents* en co-ouders. Maar liefst één op de vijf kinderen groeit volgens het CBS inmiddels op in een van deze moderne familievormen. Kortom: je kunt niet meer om ons heen. We zijn er!

En toch zijn we er nog niet. Toen wij onze baby voor het eerst naar de crèche brachten, vroeg een medewerker wie van ons 'zijn echte moeder' was. Een stiefouder die vanaf de jongste levensjaren betrokken is bij een kind, heeft juridisch nauwelijks recht van spreken. Twee vrouwen en een vader die co-ouders zijn, kunnen niet alle drie officieel ouders zijn. We durven het niet hardop te zeggen, maar misschien is diep in ons hart het traditionele gezin toch nog de leidraad in ons denken. Het ideaalplaatje waarnaast het nieuwe altijd tegenvalt. 'Mensen zijn nou eenmaal bang voor verandering,' verklaart Loes van Rijn-van Gelderen, die aan de Universiteit van Amsterdam

onderzoek doet naar niet-traditionele gezinssamenstellingen. 'Maar uit onderzoek weten we dat de samenstelling van een gezin niet bepalend is voor de ontwikkeling van kinderen.' Met andere woorden: in de praktijk maakt het voor kinderen niet uit of ze één, twee of drie ouders hebben, of dat vaders of moeders zijn en of die hetero zijn of niet. Sterker nog, voor het welzijn van kinderen maakt het zelfs niet uit of je een bloedband deelt met je ouder(s). En ook niet hoe je bent verwekt – romantisch tussen de lakens, met behulp van een potje of in een vruchtbaar ziekenhuisbed. Dat klinkt mooi, maar is het niet wat makkelijk geconcludeerd dat geen van die factoren van invloed zijn? Nee, antwoordt Van Rijn-van Gelderen: 'Uit verschillende onderzoeken blijkt dat goed ouderschap in de kern gaat over wat er binnen een gezin gebeurt. Is er genoeg warmte? Zijn ouders emotioneel betrokken? Gaan ze respectvol met elkaar om? Hoe voeden ze hun kind op? Dat soort gedragingen bepaalt de kwaliteit van de opvoeding.'

Man-zijn

En toch was er één vraag die ons niet losliet toen wij nadachten over kinderen: heeft ons kind geen vader nodig? Onderzoek van onder anderen UvA-professor Henny Bos stelde ons gerust: twee moeders doen het samen prima. En ook ik, als niet-biologische moeder, heb volgens wetenschappers alles in me om een goede ouder te zijn.

Maar er bestaan ook onderzoeken die juist de unieke, mannelijke rol van vaders benadrukken. Hoe moeten we die dan duiden? 'Natuurlijk zijn vaders hartstikke belangrijk,' zegt Van Rijn-van Gelderen. 'Maar je kunt ►

Een traditioneel gezin is geen recept voor geluk

je afvragen of dat door hun man-zijn komt, of door hun rol als mede-opvoeder. In een ideale relatie vul je elkaar als ouders aan vanuit je eigen, unieke karakter. Of dat dan ‘mannelijk’ of ‘vrouwelijk’ is doet er eigenlijk niet toe. Andersom geldt hetzelfde. Want ook kinderen die bij twee vaders opgroeien doen het prima, blijkt uit onderzoek van onder anderen de Italiaanse psycholoog Roberto Baiocco. Maar als er één moderne familievorm is die te maken krijgt met vooroordelen (‘het kind mist een moeder’, ‘mannen zijn van nature minder goede opvoeders’), dan is het wel een gezin met twee vaders. Volgens Amerikaans onderzoek krijgt maar liefst twee derde van de mannelijke koppels met kinderen regelmatig te maken met dit soort stigma’s. Vaders worden met die stigma’s om de oren geslagen, maar in de kern gaan ze over moeders. Want eeuwenlang heeft ons ouderschap gedraaid om ‘moeder de vrouw’: zij werd gezien als de belangrijkste persoon in het leven van de kinderen. En een tijdlang was dat ook zo, maar dat beeld is achterhaald: vaders blijken ook goed te kunnen zorgen voor hun kroost, en warempel: vrouwen blijken ook prima in staat om betaalde arbeid te verrichten. Die verdeling was niet zo ‘natuurlijk’ als we lang hebben gedacht.

Toch geloven veel mensen nog steeds dat vrouwen ‘van nature’ betere ouders zijn dan mannen. Al is het maar omdat ze zwanger zijn geweest, en allerlei hormonen hen voorbereiden op het ouderschap. Of omdat ze borstvoeding geven, waardoor het kind zich sterker aan hen hecht. Dat mannen door huid-op-huid-contact een net zo sterke hechtingsrelatie kunnen opbouwen en dat mannen die vader worden óók

hormonen aanmaken, druist nog te veel in tegen ons aloude beeld van moeder de vrouw. Daarom vinden we het prima als twee mannen samenwonen, maar is samen een kind opvoeden voor velen een brug te ver. Want dan is geen van de twee ouders zwanger geweest. En geen van tweeën is – komt-ie – moeder. Het grappige is dat het gezin dat wij als ‘traditioneel’ kennen – man, vrouw, kind(eren) – lang niet zo traditioneel is als we denken. Dat schrijft auteur en columnist David Brooks in een fel stuk in het Amerikaanse tijdschrift *The Atlantic*. Het ‘standaardgezin’ floreerde volgens hem tussen 1910 en 1960, maar daarvoor waren ‘*extended families*’ de dominante samenlevingsvorm. Je leefde samen met broers, oma’s, tantes en nichtjes, soms zelfs met de gezinnen van je collega’s. De reden was simpel: er moest heel hard gewerkt worden en er was geen tijd om alles als gezin zelf te regelen of op te vangen. ‘Een ramp’, noemt Brooks het ontstaan van het zogeheten kerngezin. ‘Veel te kwetsbaar.’ Want wie vangt jou en je kinderen op bij een scheiding, overlijden of financiële struggles? Een tikkie overdreven of niet, Brooks heeft wel een punt. Een ‘traditioneel’ gezin is geen recept voor geluk. Net zomin als een modern gezin per definitie gelukkig is. Geluk hangt af van liefde, van het leven, van toeval en van pech. En soms is het simpelweg hard werken. Of je nou voor een traditioneel of hypermodern gezinsleven gekozen hebt.

Heldere afspraken

Tja, of je bent het leven een stapje voor, door al voor een co-ouderschapsconstructie te kiezen voordat er kinderen komen. Niet dat gedoe met partners die

Misschien wel het allergrootste voordeel van co-ouderschap: je hebt nog eens tijd voor jezelf

door slaaptেকort en een jengelende peuter ‘niet meer aan hun relatie toekomen’. Minder kwetsbaar voor rampspoed, die het kleine ‘kerngezin’ meteen op zijn grondvesten doet schudden. En misschien wel het allergrootste voordeel van co-ouderschap: je hebt nog eens tijd voor jezelf. Om op te laden, uit te slapen, meer te zijn dan moeder of vader alleen. Maar kan dat echt, zonder romantische liefde samen een kindje op de wereld zetten? Zeker, weten goede vrienden Myra en Frank uit ervaring. ‘Dat kan door elkaar van tevoren heel goed te leren kennen,’ zegt Myra. ‘Wij hebben een jaar lang elke week afgesproken, zijn samen op vakantie gegaan en hebben elkaars familie leren kennen.’ Frank: ‘En we hebben uitvoerig gesproken over hoe we de opvoeding en alles wat daarbij komt kijken voor ons zagen. We hebben daar ook heel heldere afspraken over gemaakt.’ Grappend: ‘Daar kan geen heterostel tegenop!’

Zes jaar geleden werd hun zoon Jim geboren, die de helft van de tijd bij Myra woont en de andere helft van de tijd bij Frank. Co-ouders zoals zij krijgen nogal eens te horen dat het zielig voor kinderen is om niet met vader en moeder onder één dak te wonen. ‘Voor Jim is dat niet meer dan normaal,’ zegt Myra. Bovendien is hij is niet de enige: 21 procent van de minderjarige kinderen in Nederland heeft ouders die niet bij elkaar wonen. Dat kan gaan om constructies zoals die van Frank en Myra, maar ook om gescheiden ouders, die kiezen voor het co-ouderschap. Ook gescheiden ouders krijgen nogal eens ‘feedback’ voor de voeten geworpen, vooral over het effect van de scheiding op de kinderen. Toch blijkt uit onderzoek dat het met de meeste van die kinderen wel goed komt. Van Rijn-van

Gelderen: ‘Natuurlijk zijn kinderen verdrietig als hun ouders gaan scheiden, of ze zijn in shock. En er zijn uitzonderingen waarbij kinderen lang worstelen met de gevolgen van een scheiding. Maar bij de meeste kinderen trekken de negatieve effecten na verloop van tijd weg.’

Achterklap

Nog zo’n dankbaar onderwerp voor stereotyperingen en achterklap: de intrede van een stiefmoeder of -vader in het gezin. Dat gebeurde ook in het gezin van Frank en Myra. Want toen Jim tweeënhalve was, kreeg Myra een relatie met Simone. Hoe ging dat bij hen? ‘We hebben heel erg de tijd genomen,’ zegt Simone. ‘Ik ontmoette Jim pas na vijf maanden en we hebben het contact heel langzaam opgebouwd. Natuurlijk heeft hij even moeten wennen. Soms zocht hij de confrontatie. Maar inmiddels gaat het heel goed.’ En dan ben je ineens een gezin met drie ouderrollen. Frank: ‘Het gaat vooral om: gun je elkaar de plek en ruimte voor ieder zijn eigen rol? Dat is heel belangrijk. Als je dat niet doet, dan heeft dat invloed op je kind. Ik ben supertrots op hoe wij dat doen.’

Ik sluit me bij zijn woorden aan. Voor al die donor-papa’s en stiefmama’s, adoptievaders en duomoeders, single parents en co-ouders is het soms pionieren. Onze rollen zijn nog jong en rolmodellen zijn er weinig. We zijn er nog lang niet, maar we zijn er. En we doen het goed. •

Sonja Alferink (37) is journalist en tekstschrijver. Ze schrijft onder andere over ouderschap en LHBTI-issues. Samen met haar vriendin en hun zoon (2) woont ze in Amsterdam.